

Ігор БРИНДАК

Напевно, навіть той, хто поверхово обізнаний із вченням Церкви, знає, що не можна на собі носити амулетів. Але в той же час відомо, що багато віруючих людей носять натільні релігійні предмети: хрестики, медалики, іконки, парамани і т.д. З боку може видатись, що це ті ж самі амулети. Але чи так воно є насправді? Про це й піде мова у цій публікації.

Уже не вперше Церква зустрічається із проблемою, коли ті або інші побожні практики можуть неправильно розумітися окремими віруючими, і як наслідок пізніше починається звинувачення Церкви загалом, що начебто вона підтримує забобони. Так у свій час було з відпустами. (Про це конкретніше див. «Відпусти», «Жива Вода», № 3, 2016). Подібно може бути і з натільними релігійними предметами. Так іноді можна зустріти людей, які одночасно носять і хрестик, і знаки зодіаку. Це означає, що вони дійсно розуміють носіння натільного хреста як амулета або як прикраси. Або ж як бажання придбати якомога дорожчий хрест чи медальйон. Так, начебто від вартості залежить святість. Тобто неправильний підхід до релігійних символів дійсно має місце. Але чи є це підставою для того, щоб заперечувати їхнє використання загалом?

Читаємо у Святому Писанні, що в ізраїльському народі був звичай носити філактерії. Це невеличкі коробочки, у які вкладалися частинки пергаменту із написаними на них заповідями Божими. Філактерії було прийнято прив'язувати до чола і до правої руки, щоб людина пам'ятала про Божі заповіді і виконувала їх. Носіння цих коробочок було схвалене Богом (див. Вихід: 13,9; Втор.: 6,8; Втор.: 11,18). Але вже у Новому Заповіті читаємо, що Ісус, докоряючи фарисеям, серед іншого звинувачує їх у такому: «... поширюють свої філактери і побільшують свої китиці» (Мт. 23,5). Чи Спаситель засуджував сам звичай носити філактерії? Як виглядає з контексту - ні. Просто ті, що їх носили, більше дбали про зовнішній вигляд коробочок, аніж про те, що у них написано. Адже сам звичай носити філактерії існував для того, щоб люди пам'ятали про Божі заповіді. А в той час у погоні за зовнішнім виглядом головне змістилося на задній план.

Подібно і в нашій ситуації: наголос потрібно робити не на якихось перегибах, а на тому, щоб висвітлити справжнє призначення релігійної атрибутики. І тоді буде легше усунути перегини.

Спочатку спробуймо з'ясувати, чи може Бог діяти через матеріальні предмети. Для того знову звернемося до Вічної Книги. Так, читаємо у Старому Заповіті, що коли пророк Ілля був забраний вогненною колісницею, то залишив для свого учня Єлисея плащ. Єлисей забрав його і здійснював цим плащем різні чуда. (II Цар. 2, 8-14). А це вже цитата з Нового Заповіту: «Та й чуда неабиякі робив Бог руками Павла. Досить було прикласти хустинку чи фартух, які були дітнулися його тіла, - і недуги їх покидали і виходили злі духи» (Ді. 19, 11-12). Отож, як бачимо, Бог може дійсно іноді діяти через матеріальні предмети. Варто наголосити, що саме Бог. Не плащі, хустки чи фартухи як такі, не якась енергетика в них, а Бог. Правда, за молитвами пророка Іллі чи апостола Павла. А ті предмети були зовнішніми символами, які якраз показували, що це чудо творить Бог, але за молитвами того або іншого подвижника. Подібно є і в нашій ситуації: не хрестик, медалик, параман чи якась інша реліквія захищає людину сама по собі, а захищає Творець, а цей предмет є зовнішнім виявом віри людини у Господній захист. А якщо реліквія пов'язана з Богородицею чи, наприклад, якимось святим, то це означає, що Марія, або цей святий моляться до Бога за наш захист. А носіння реліквії, знову ж таки, є виявом того, що ми у це віримо. До речі, це слід пам'ятати й при інших випадках. Бо, наприклад, коли чуємо, що хтось зцілювався коло мощей якогось святого, то це теж не означає, що зцілили мощі. Зцілив Бог, але за молитвами подвижника.

Оце якраз і показує різницю між релігійними атрибутами й амулетами (талісманами). Бо у випадку з амулетами вважається, що захищає або сам цей предмет, або якась енергія, що є в ньому. Крім того, у церкві, перед тим як одягнути натільний релігійний предмет, його слід освятити. А освячення - це вже є молитва. І це теж свідчить, що предмет діє не сам від себе, а силою молитви. У цьому, властиво, слід побачити ще одну важливу відмінність релігійного символу від амулету. Бо амулет, як відомо, у храмі, не посвячують.

Носіння натільних релігійних атрибутів для нас, християн, важливе ще й тим, що нагадує про постійну присутність Бога у нашому житті. Зрозуміло, що Творець у будь-якому випадку є постійно присутній. Інша справа, що ми часто про це забуваємо, і тому посвячені речі корисні тим, що нам про це нагадують. А тепер подумаймо: чи ми, знаючи про присутність свого начальника на робочому місці, чинили б щось таке, чого він терпіти не може? Це означає, що носіння релігійної атрибутики вже само по собі мало б налаштувати нас на те, щоб принаймні мати бажання жити згідно з Божими заповідями. Тому, наприклад, поєднання хрестика і знаку зодіака у християнина несумісне.

Отож, яка є різниця між релігійними натільними предметами й амулетами, ми вже

побачили. Однак варто звернути увагу ще й на деякі символи того або іншого предмету. Так, наприклад, носіння хрестика є, з одного боку, нагадуванням про хресну смерть Спасителя, а з іншого - нагадує нам про те, що кожен із нас покликаний нести свій хрест. Носіння медаліка Непорочного Зачаття мало б спонукати нас позбуватися своїх вад. Деякі віруючі люди носять на грудях іконку Неупиваємої Чаші. Нічого поганого у такій практиці немає. Але слід знати, що носити цю іконку прийнято у братствах тверезості, правда не у всіх. Членство у них є пов'язане з обітницею не вживати алкогольних напоїв. Зрозуміло, що носіння згаданої вище іконки само по собі не робить людину членом братства тверезості і не накладає ніяких обітниць. Але з іншого боку, одягнути іконку і відвідувати бар... Це вже ніяк не личить.

Багато хто з людей запитує, що таке параман. Якщо буквально, то це є частина монашого одягу в багатьох чернечих спільнотах. Але ще в Середньовіччі, коли при монастирях створювалися братства мирян, з'явилася традиція робити зменшену форму параману - так званий малий параман. Він мав вигляд двох прямокутних частинок тканини із зображеними релігійними символами, і між собою ті частинки з'єднувалися шнурками. Ці малі парамани дозволяли носити і мирянам. Найбільш розповсюдженим є кармелітський параман коричневого кольору. Його ще називають параманом Пречистої Діви Марії. Але він не єдиний. Існують також парамани: Пресвятої Трійці, Непорочного Зачаття, Серця Христового і т.д. Відповідно вони бувають різних кольорів: білий, синій, зелений тощо. Одягання деяких параманів здійснюється не власноруч, а священиком, який при цьому відмовляє відповідні молитви. Носіння параману не робить людину монахом, але може накладати деякі обов'язки, як, наприклад, відмовляти певні молитви. Зanedбування цих обов'язків не є гріхом, але позбавляє багатьох ласк, пов'язаних із носінням цього атрибуту. Тому якщо хтось бажає носити на собі таку річ, то добре було б перед тим проконсультуватися зі священиком. І ще один важливий момент: посвячені речі захищають передусім від небезпек для душі, а вже потім - від небезпек для тіла.

Ну і нарешті... А чи натільні релігійні предмети насправді захищають? Звернемося до історії. 1720-й рік. У французькому місті Марсель вибухає епідемія холери, вимирають цілі вулиці. І в той час черниця Мадлен Ремюзот отримує візію, що для захисту необхідно роздавати людям параман Серця Христового. Сестри з її монастиря це роблять, і епідемія припиняється (див. Кажа Судак «W Wozym okryciu» «Ryccerz Niepokalanej» 9 (652) 2010 str. 250). 1832-й рік. Знову Франція, цього разу місто Сен-Жермен. І знову - епідемія холери. Місцеві черниці з ордену шариток намагалися насамперед рятувати дітей і тому роздавали останнім медаліки Непорочного Зачаття. І жодна дитина, яка отримала медалік, не захворіла. А коли один з медаліків дали вже хворій восьмирічній дівчинці Кароліні Ненайн, то вона наступного дня одужала (див. «Руно неоросене», Жива Вода, № 12, 2009).

Раніше тих, хто приймав із рук священника кармелітський параман Пречистої Діви Марії, записували як членів братства у відповідні книги. Зараз вже цієї традиції не існує. Але завдяки тим записам для історії збереглися імена відомих людей, котрі носили кармелітський параман. До них, зокрема, належали такі святі, як Петро Клавер, Дон Боско, Хосе Марія Ескрива де Балагер і Папа Іван Павло II (skaplerz//pl.wikipedia.org/wiki/skaplerz). Носили його й навіть деякі відомі політики. Як, наприклад, польський король Ян Собеський (той самий, що побив турецькі війська під Хотином і Віднем), французький міністр іноземних справ Шарль Моріс Талейран (див. «Коричневий скапулярий Пресвятої Девы Марии - [crusader.org.ru/korichnevyj_skapulyarij_presvyatoj-devy m.-](http://crusader.org.ru/korichnevyj_skapulyarij_presvyatoj-devy_m.-)). Але в цьому випадку нас більше цікавитимуть святі. Ті, які згадувалися вище, були не єдині особи, що носили параман. Але їх тут подається не тільки через, що вони святі, але й через деякі, скажемо так, не зовсім звичні моменти в їхніх біографіях. Отож: Педро Клавер (1580-1654). Це був єзуїтський місіонер на території сучасної Колумбії. Він був апостолом і першим захисником негрів-рабів у Новому Світі. Але крім проповіді Євангелія темношкірим невільникам отець Клавер також виконував служіння духівника у лепрозорії (закладі, де лікують хворих на проказу). Оскільки в той час світські лікарі не ризикували працювати в такому закладі, то священники і монахи у лепрозоріях не лише надавали духовну опіку, але й виконували лікарське служіння. Це робив і отець Клавер. Але у своїй опіці над хворими він доходив до таких вчинків, які не ризикував робити ніхто. Наприклад, власними устами він висмоктував гній із ран прокажених (див. Карл Беслер, Вільгельм Шамоні «Перлини із життя святих» Львів «Місіонер», 1996.- стор. 24). І хоч він робив цю процедуру неодноразово, але ніколи так і не заразився цією страшною недугою.

Отець Джованні Боско, він же - Дон Боско (1815-1888), вже знайомий нашим читачам. Як відомо, він опікувався вуличними дітьми і підлітками італійського міста Турин. Але така діяльність отця Боско нажила йому чимало ворогів. Деякі з них намагалися його вбити. Але кожного разу їхні замахи якимось чином не вдавалися: то куля не влучила в ціль, лише зробивши дірку в сутані, то з кишені вбивці випав револьвер, перед тим як він мав його витягнути, то кілька разів з'являвся якийсь таємничий пес, який кидався на людей, що намагалися напасти на священника, і кожного разу рятував життя отцю.

Святий Хосе Марія Ескрива де Балагер (1902-1975). Це іспанський священник, що заснував знамениту католицьку організацію Opus Dei. У 1936 році в Іспанії вибухнула громадянська війна. Отець Ескрива на той момент перебував у Мадриді. Але столицю тоді опанували комуністи й анархісти. Вони вели відкриту боротьбу з Церквою, осквернювали храми і вбивали священників. Отець Хосе був змушений перейти на нелегальне становище, носити світський одяг і таємно відправляти богослужіння. І хоч ще до війни він був досить знаною особою, бо тоді як місіонер часто відвідував найбільш небезпечні квартали міста, але в часі гонінь його жодного разу не виявили. Хто хоче дізнатися більше, за яких небезпечних обставин діяв цей священник, раджу переглянути фільм Ролана Жоффе «Там живуть дракони». Пізніше отець Ескрива зібрав усіх членів Opus

Dei, і разом вони перейшли лінію фронту, а далі й кордони Іспанії та добралися до Андорри. При цьому жоден із них не був ані вбитий, ані поранений. Але найбільш незвичний випадок стався із засновником Opus Dei після війни. У 1944 році лікарі виявили в отця діабет. З цією недугою, яка вважається невиліковною, він прожив десять років. 27 квітня 1954 року отець Ескрива втратив свідомість і впав у кому. Лікарі нічим зарадити не могли. Близькі й знайомі отця Хосе вже очікували його смерті. Але під вечір він прийшов до себе і, що найбільше дивує, у нього зникли усі ознаки хвороби. Відтоді й до самої смерті діабет рецидивів не давав (див. Vittorio Messori «Sliedstwo m sprawie Opus Dei» Fronda Warszawa 1998 s. 244).

Тепер нарешті - святий Іван Павло II (1920-2005). Це особа, яку представляти не потрібно. Ще маючи усього сім літ, після свого першого Причастя Кароль Войтила отримав кармелітський параман і носив його аж до самої кончини, ніколи з ним не розлучаючись. Є фото, на якому, вже будучи Папою і перебуваючи на лікарняному ліжку після поранення, він має на шиї параман. Перед смертю він заповів цей параман повернути у Вадовіце, своє рідне місто. Господню руку над собою слов'янський Папа відчував неодноразово. За час понтифікату на нього було здійснено аж п'ять замахів. Перший, найбільш відомий, мав місце 13 травня 1981 на площі Святого Петра у Римі. Лікарі стверджували, що Папа тоді вцілів чудом, хоч і був важко поранений. Другий замах - у 1982 році (Фатіма, Португалія). Тоді на Папу під час богослужіння накинувся чоловік з ножем. Обійшлося легким пораненням. Третій замах стався у 1984 році під час візиту Папи Івана Павла II у Пакистан. Перед самим приземленням папського літака на летовищі вибухнула бомба. У 1995 році в Манілі (Філіппіни) у будинку, де мав ночувати понтифік, поліція виявила закладену бомбу. П'ятий замах на Папу Івана Павла II стався у Сараєво (Боснія і Герцеговина) у 1997 році. Під мостом, по якому мав проїжджати папамобіль, теж було виявлено закладену бомбу. Це, так би мовити, замах, які набрали розголосу. Але не всі знають, що перший замах, ще правда на Кароля Войтилу, було здійснено тоді, коли він мав усього десять років. Хоч це був не навмисний замах, але він міг закінчитися трагедією. По сусідству із родиною Войтилів мешкав хлопчик на ім'я Базік. Одного разу він знайшов револьвер, як йому здалося, іграшковий. А потім з'ясувалося, що справжній. І в часі гри із цього револьвера Базік вистрілив у Кароля. Куля пройшла повз вухо і застрягла у стіні. (див. Тэд Шульц, Йоанн Павел II Минск Попурри 2000 стор. 76). А ще в часі німецької окупації Кароль Войтила був членом підпільного театру, що у випадку викриття могло обернутися арештом, а далі концтабором або й розстрілом. Як бачимо, багато було моментів у житті Папи, коли він міг загинути передчасно. Але завжди якась невидима рука відвертала від нього небезпеку.

Ми побачили в житті різних святих, які носили параман, цікаві моменти. Багато разів їм загрожувала серйозна небезпека, і кожного разу цю небезпеку хтось відвертав. Зрозуміло, що у кожному з цих випадків, за винятком зцілення від діабету, нічого такого чудесного не було. Але якщо зібрати їх усіх разом, то побачимо картину, яка кожную неупереджену людину змусить серйозно замислитись. А якщо врахувати плоди праці цих

подвижників на Божій ниві, то переконуємося, що посвячені речі захищають не тільки від небезпек для тіла, але й душі також. Отож, як бачимо, носіння посвячених натільних предметів не є ніяким забобоном. Воно дійсно приносить користь, але вимагає від нас живої віри.

Ігор БРИНДАК Амулети чи знаки вияву віри?/"Жива вода" №7 2016